

Haal de impact van het HBO op regio uit de dode hoek

Speech Anka Mulder voor het congres “Impact van ondernemende hogescholen binnen regionale ecosystemen”, Deventer - 25 juni 2020

In het HBO hoor je vaak: we hoeven zelf niet te zeggen wat we goed doen, het is belangrijker dat anderen dat zeggen. Kijkend naar het resultaat van deze strategie van bescheidenheid, dan kun je je afvragen hoe succesvol die is. Want als er aandacht is voor het Hoger Onderwijs, dan is dat meestal voor het WO. Of het nu gaat om de financiering van techniekonderwijs, internationalisering, het gebruik van de Engelse taal, onderzoeksdruk, of het verminderen van concurrentie: beleid wordt veelal geënt op het WO. Het HBO lijkt een blinde vlek. Aansluitend bij het thema van vandaag wilde ik maar eens iets doen met de insteek dat het wel beklijft en concreet aangeven wat ik goed voor Nederland vind en wat mijn wensen zijn. Eén woord vooraf: polariseren is makkelijk. Ben je voor het HBO, dan ben je tegen het WO of andersom. Of ben je voor de regio, dan ben je tegen de Randstad. Maar dat is niet wat ik vind: ik ben voor beide.

Allereerst, het HBO heeft een essentiële rol in de innovatiekracht van een regio. Sterker nog, in de vitaliteit van een regio.

Er staat geen universiteit in Deventer. Of Alkmaar. Of Arnhem. 70% van onze Saxion-studenten blijft in de regio en er is daarom in onze regio geen MKB, zorginstelling of organisatie van enig formaat zonder een Saxion-alumnus, durf ik te stellen. Saxion is niet de enige: het HBO leidt 60% van het totaal aantal studenten op in het hoger onderwijs, ruim 450.000 studenten. Elk jaar halen ca. 70.000 studenten een bachelor diploma in onze sector. Daar bovenop komen de diploma's voor master- en AD-opleidingen. Onze alumni werken in het hart van de techniek, ICT, zorg, het onderwijs. En samen met het MBO is het HBO de hofleverancier van talent voor het MKB.

Onze lectoren onderzoeken met het MKB waar de volgende innovatiestap ligt. Het is juist die kennis, die nodig is om ons gaat helpen om ons “de crisis uit te innoveren”. Een voorbeeld van deze week is het materialenonderzoek van het Saxionlectoraat van Ferrie van Hattum, dat het groene vliegen dichterbij brengt. Saxion heeft incubators in Deventer en Enschede en onze alumni zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de start-ups in Oost Nederland. Met de stad Apeldoorn proberen we het veiligheidsprofiel daar te versterken. Samen met het regionale MKB heeft Saxion innovatiehubs opgezet in Doetinchem, Tubbergen, Haaksbergen, binnenkort in Raalte en Oldenzaal. Want als hogeschool zijn wij er voor de regio.

De regio, kortom, zit in ons DNA. Niet voor niets leidt Regina Nieuwmeijer, ondernemer, voorzitter van Ondernemend Twente en lid van de Strategic Board van Twente, zo het debat op dit congres.

Daarnaast vind ik dat Nederland slordig omgaat met deze belangrijke functie voor de regio.

Zo wordt onze onderzoeksfunctie – belangrijk voor regionale innovatiekracht en MKB - nauwelijks gefinancierd. De financiering van onderwijs en onderzoek in het WO is ongeveer 50-50%, in het HBO is dat ongeveer 96-4%. Het WO ontvangt 2 miljard Euro aan eerstegeldstroom onderzoeksfinanciering per jaar, het HBO zo'n 100 miljoen.

Als ik al die pleidooien lees voor het versterken van de financiering van onderzoek in het WO, dan sluit ik me daarbij aan, want ook ik vind dat belangrijk. Maar de totale onderfinanciering van het praktijkgerichte onderzoek is bijna onvoorstelbaar. Want hiermee wordt een belangrijke link, namelijk tussen fundamenteel onderzoek en de maatschappij, genegeerd. Praktijkgericht onderzoek is essentieel voor samenwerking met het regionale bedrijfsleven, het omzetten van kennis in praktijkoplossingen en behoud en ontwikkeling van de regionale innovatiekracht.

Voor onderzoek worden we ondergefinancierd, voor onderwijs worden we vreemd gefinancierd, namelijk erg variabel: voor 80% op basis van - wisselende - studentenaantallen. Slechts 20% van onze financiering is dus stabiel. In het WO is dat 60%.

Dat leidt ertoe dat we elk jaar afscheid moeten nemen van een deel van onze flexibele schil van collega's en hen het volgend jaar misschien weer aannemen. Het heeft ook concurrentie tot gevolg. Reken er maar op dat die fors wordt, nu in ¼ van Nederland krimp in het HBO wordt voorzien. Het leidt er tevens toe dat op termijn het onderwijsaanbod in de regio gaat verschromelen. Dat je "Nederland" versus "De rest van Nederland" krijgt. Dus dat je in sommige delen van Nederland in de toekomst als student kunt kiezen uit een volledig en gedifferentieerd opleidingsaanbod en in andere uit een verschaald aanbod. Misschien noemen we dat tegen die tijd "efficiënt" of "doelmatig", maar doelmatig gezien vanuit wie? In elk geval niet voor de regionale ontwikkeling. Hiermee bewerkstelligen we een vicieuze ontwikkeling, waarbij steeds minder jongeren in de regio blijven omdat die opleiding van hun keuze ergens anders staat. En het bedrijfsleven volgt. Dat lijkt mij ongewenst voor Nederland.

Ik nodig u uit om mee te denken over de vraag welke toekomst we voor Nederland willen.

Hoe helpen we het HBO om uit de dode hoek van de politiek te komen, zodat we onze bijdrage aan de vitaliteit van het MKB en de regio kunnen blijven spelen? Concreet:

1. Het HBO verdient financiering van onderzoek, die wat voorstelt. Misschien niet de 50% die het WO ontvangt, maar toch minimaal 10% van de Rijksbijdrage die we als Hogescholen krijgen. En laten we ook leren van de formule van de NWA, die leidt tot prachtige vormen van onderzoekssamenwerking tussen WO en HBO, omdat minimaal 15% van elk onderzoeksproject naar het HBO moet gaan. Ik stel voor dat we dat voor alle programma's doen.
2. Nederland verdient hoger onderwijsfinanciering die de regio versterkt in plaats van uitholt. Dus geef HBO een hogere vaste voet. Waarom niet dezelfde als het WO: 60%.

Om deze claims verder te kunnen onderbouwen, moet het HBO nóg beter laten zien waar het toe in staat is. Welke impact wij genereren. Hoeveel bedrijven wij ondersteunen via onze studenten en met ons onderzoek. Aan hoeveel innovaties wij bijdragen. Ik nodig u uit om vandaag mee te denken over hoe wij samen die impact van het HBO zichbaarder kunnen maken. Ik wens u een interessant en goed congres.